

Қараша-
Ноябрь

№11 (1) - 2024

Республикалық ғылыми-әдістемелік журналы

AQNIET

Болашаққа -пен бірге

Республиканский научно-методический журнал

Құмарғалиев Ержан Хабиболлаұлы
БҚО, Казталов ауданы, Ақпәтер ауылы
Ақпәтер жалпы орта білім беретін мектебі
Музыка пәні мұғалімі, педагог-зерттеуші

«AQNIET» Республикалық ғылыми-әдістемелік журналы
Республиканский научно-методический журнал «AQNIET»
ҚАРАША/НОЯБРЬ №11(1) -2024

Мазмұны/Содержание

Сыщенко Е.В. «Интеллектуально - творческое развитие детей по технологии В.В Воскобовича»....	1
Каирова Д.М. «Как профориентация на уроках информатики помогает школьникам осознанно выбрать будущую профессию».....	2
Карнач Н.С. «Метод проектирования как форма организации работы с детьми».....	4
Янчукова Т.В. «Закрепление устных приёмов умножения и деления. Графика».....	6
Серякова Е.А. «Социализация детей старшего возраста с ООП через театрализованные игры».....	8
Таласбаева Ж.К. «Роль творчества в жизни детей».....	10
Султанова Е.А. Вода в природе. Состав, свойства и применение воды, вода – универсальный природный растворитель.....	12
Полынина А.В. «Использование метода проектов в процессе изучения химии».....	18
Сейлханова Г.И. «Бастауыш сынып оқушыларына CorelDraw бағдарламасын пайдалану мүмкіндіктері».....	20
Макухина О.Б. «Развитие познавательной активности младших школьников».....	21
Женедилова А.Б. «Бала тәрбиесіндегі ұлттық ойындардың маңызы».....	24
Тұрғаналиева А.К. «Қазақ әдебиеті сабағында инновациялық технологияларды пайдалану».....	26
Борашева М.Б. «Дауыс жаттығулары және есту қабілетін арттыру».....	28
Ералина М.Б. «Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту: Заманауи талаптар және жаңа әдістер».....	29
Ханюкова Т.С. «Система менеджмента в детском саду».....	31
Мельникова И.В. Как правильно воспитывать дошкольника в современном мире?.....	34

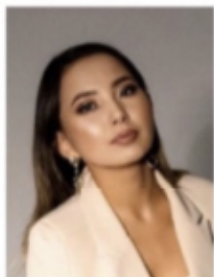
Бас редакторы: Айткалиева Гульмира Ержановна

**ЖУРНАЛ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АҚПАРАТ ЖӘНЕ КОММУНИКАЦИЯ
МИНИСТРЛІГІ БҰҚАРАЛЫҚ АҚПАРАТ ҚҰРАЛДАРЫ САЛАСЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК
БАҚЫЛАУ КОМИТЕТІ №KZ39VPY00055587 КУӘЛІГІ БЕРІЛДІ.**

Айына 1 рет қазақ және орыс тілінде шығады. Таралымы 1000 дана.

Журнал «USTAZALEMI» баспаханасында басылды

Борашева Мөлдір Бауыржанқызы

Қарағанды қаласы

Қасым Аманжолов атындағы балалар музыка мектебі

Эстрада вокал сыныбының ұстазы

Дауыс – әр адамның өзіндік дара ерекшелігі және қарым-қатынас жасаудағы негізгі құралдардың бірі. Күнделікті өмірде біз дауыстың көмегімен өз ойларымызды жеткіземіз, өзіміздің көңіл-күйімізді білдіреміз. Дауысымыздың сапасы мен тазалығы тек біздің сөйлеу мәдениетімізге ғана емес, сонымен қатар өзімізді сенімді сезінуімізге де әсер етеді. Сондықтан дауыс жаттығулары мен есту қабілетін арттыруға арналған жаттығулардың маңызы зор.

Оқушылар үшін дауыс пен есту қабілетін дамыту тек сабақтарда сөйлеу мен тыңдауда ғана емес, шығармашылық, спорттық және басқа да іс-шараларда қажетті қабілеттерді қалыптастыру үшін өте маңызды. Бұл мақалада дауыс жаттығулары және есту қабілетін арттыру туралы пайдалы ақпарат, тиімді жаттығулар мен кеңестер келтіріледі.

Дауыс жаттығуларының маңызы

Дауыс жаттығулары дауыстың табиғи күші мен тембрін жақсартуға, сөйлеу кезінде қатты және анық дыбыстар шығаруға көмектеседі. Бұл әсіресе театр, музыка және мұғалімдер үшін өте маңызды. Дауысымызды дұрыс қолдану және оны тиімді жаттықтыру сөздің әсерлілігін арттырады. Сондай-ақ, дұрыс жаттығулар дауыс сымдарына түсетін қысымды азайтып, олардың денсаулығын сақтауға мүмкіндік береді.

Дауыс жаттығуларының негізгі артықшылықтары:

1. Сөздің анықтығы мен түсініктілігін арттырады.
2. Дауысты күшейтеді және оған тереңдік береді.
3. Көңіл-күйді жеткізу қабілетін арттырады.
4. Дауыс сымдарының жарақаттануын болдырмайды.
5. Сенімділік пен ашықтықты дамытады.

Дауыс жаттығуларының түрлері

Дауыс жаттығулары түрлі бағыттарға бөлінеді: тыныс алу, дыбыстық, артикуляциялық жаттығулар. Әрбір жаттығу дауыстың белгілі бір аспектісін жақсартуға арналған.

1. Тыныс алу жаттығулары

Тыныс алу – дауыс шығару процесінің негізгі элементтерінің бірі. Тыныс алу жаттығулары арқылы дауыс күші мен ұзақтығын арттыруға болады.

Тыныс алу жаттығуларының мысалдары:

- **"Қарлығаш" жаттығуы.** Демді терең ішке алып, бірден ұзақ «с» дыбысын шығарып, тынысты жаймен жібереміз. Бұл жаттығу дауыстың ұзақтық пен тұрақтылығын дамытады.
- **"Шамды сөндіру" жаттығуы.** Ауаны мұрынмен терең жұтып, ауызбен шығарғанда бір шамды сөндіретіндей жұмсақ үрлейміз. Бұл тыныс алуды реттейді және дауыс сымдарына түскен қысымды азайтады.
- **Дем шығару арқылы санау.** Демді ішке алып, ұзақ дем шығарып отырып 10-ға дейін санаймыз. Бұл әдіс тыныс алу және дауыс күшімен жұмыс жасауға көмектеседі.

2. Артикуляциялық жаттығулар

Артикуляция – сөздерді анық және анық айтудың кілті. Артикуляциялық жаттығулар ерін, тіл және жақ бұлшықеттерін жаттықтырып, сөйлеу кезінде дыбыстарды дұрыс айтуға көмектеседі.

Артикуляциялық жаттығулардың мысалдары:

- **"Еріннің дөңгелектенуі" жаттығуы.** Ерінді «О» әрпіндей дөңгелектеп, бірнеше секунд ұстап тұрамыз, содан кейін қайтадан табиғи күйге келтіреміз. Бұл жаттығу ерін бұлшықеттерін күшейтеді.
- **"Тіл жаттығуы".** Тілді астыңғы және үстіңгі тістерге тигізу арқылы оңға-солға, жоғары-төмен қозғалтасыз. Бұл тіл бұлшықеттерінің қозғалғыштығын арттырады.

- **"Айна алдында сөйлеу".** Айна алдында тұрып, ерін мен тілдің қалай қозғалғанын бақылап, дауысты анық айтуға тырысыңыз. Бұл әдіс артикуляция мен сөйлеу анықтығын арттырады.

3. *Дыбыстық жаттығулар*

Дыбыстық жаттығулар дауыс диапазонын кеңейтуге және дауыстың тұрақтылығын жақсартуға бағытталған.

Дыбыстық жаттығулардың мысалдары:

- **"Ми-мо-му-ма-ме" жаттығуы.** Әр дыбысты қатты және анық шығара отырып, бірнеше рет қайталаңыз. Бұл жаттығу дауысты әріптердің дыбысталуы мен тоналдылығын жақсартады.
- **Гулдеу (мысалы, "mmm" немесе "zzz").** Мұрын арқылы гулдеу дыбысын шығарғанда, кеуде қуысындағы тербелістерді сезініз. Бұл дауысты жұмсақ және терең етуге көмектеседі.
- **Октандар арқылы дауыс жаттығулары.** Әр түрлі диапазонда дауыс дыбыстарын айтып, дауыс биіктігін өзгертіңіз. Бұл дауыс диапазонын кеңейтуге көмектеседі.

Есту қабілетін арттыру

Есту қабілеті де қарым-қатынас пен сөйлеуде маңызды рөл атқарады. Егер сіз жақсы естімесеңіз, әңгімелесушіні дұрыс түсінбеуіңіз мүмкін, және бұл сіздің жауаптарыңызға әсер етуі ықтимал. Сондықтан есту қабілетін дамыту маңызды. Есту жаттығулары дыбысты нақты ажырату, интонацияны тану және сөзді дұрыс түсінуге көмектеседі.

Есту қабілетін арттырудың әдістері

1. **Дыбыстарды тыңдау және ажырату.** Әр түрлі дыбыстарды тыңдау, мысалы, табиғат дыбыстары немесе музыкалық аспаптардың дыбыстары, есту қабілетін арттыруға көмектеседі. Бұл әдіс миға әртүрлі дыбыстарды тануға және оларды есте сақтауға мүмкіндік береді.
2. **Жабық көзбен тыңдау.** Біреудің әңгімесін тыңдап отырып, көзіңізді жабыңыз және әңгімелесушінің дауысының реңкін, ырғағын және екпінін тыңдаңыз. Бұл әдіс сіздің есту қабілетіңізді жақсартады және интонацияны түсінуге көмектеседі.
3. **Музыка тыңдау.** Әртүрлі музыка тыңдау, әсіресе классикалық және аспаптық композициялар, есту қабілетін жақсартады. Музыканы тыңдай отырып, әр аспаптың дыбысын ажыратуға тырысыңыз.
4. **Қайталау әдісі.** Бір сөйлемді тыңдап, оны дәл солай қайталауға тырысыңыз. Бұл әдіс есте сақтауды жақсартады және дыбыстарды нақты тануға мүмкіндік береді.
5. **Тыңдау және түсіну жаттығулары.** Бірнеше қысқа әңгімелерді тыңдап, олардың мазмұнын түсінуге тырысыңыз. Тыңдаған әңгімені қысқаша айтып беру арқылы сіз есте сақтау және есту қабілетін арттырасыз.

Дауыс және есту қабілетін дамытуға арналған кеңестер

- **Күнделікті жаттығулар жасаңыз.** Дауыс пен есту қабілетін жақсарту үшін жаттығуларды күн сайын қайталаңыз.
- **Таза ауада серуендеңіз.** Ауа сапасы дауысқа тікелей әсер етеді. Таза ауада тыныс алу арқылы дауысыңызға жақсы күтім жасайсыз.
- **Су ішуді ұмытпаңыз.** Су дауыс сымдарын ылғалдандырып, олардың денсаулығын сақтайды.
- **Шулы жерлерде құлаққап киіңіз.** Қатты шу есту қабілетіне зиян келтіруі мүмкін. Мұндай жағдайда құлаққап немесе арнайы құлақ жапқыштарды пайдаланыңыз.
- **Әуендерді ыңылдаңыз.** Өз дауысыңызды тыңдап, түрлі әуендерді ыңылдау арқылы дауыс диапазонын кеңейте аласыз.

Дауыс пен есту қабілеті күнделікті өмірде де, білім беру, өнер, спорт және басқа салаларда да маңызды рөл атқарады. Дауыс жаттығулары мен есту қабілетін арттыруға арналған әдістер арқылы әрбір адам өз мүмкіндіктерін кеңейтіп, қарым-қатынас пен сөйлеу мәдениетін жақсарта алады. Ең бастысы, жаттығуларды тұрақты түрде қайталап, күнделікті қолдануды әдетке айналдырсаңыз, дауысыңыз да, есту қабілетіңіз де жақсара түседі.

Осы мақаладағы кеңестер мен жаттығуларды қолдану арқылы сіз өз дауысыңызды жетілдіріп, есту қабілетіңізді жақсартуға қол жеткізесіз. Өз даму жолыңызда сәттілік тілейміз!